

Особливості становлення та розвитку політичних систем пострадянських країн

УДК 32.01: 323.1: 329
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616-2018-1-36-40>

Гжибовська Тетяна Степанівна
викладач-стажист кафедри управління освітніми закладами та державної служби
Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського
вул. Старопортофранківська, 71,
Одеса, Україна

*У статті аналізується проблема становлення та розвитку політичних систем у пострадянських країнах. Подано аналіз наукових поглядів щодо визначення поняття «політична система». Розкрито особливості становлення політичної системи в Україні й охарактеризовано проблеми, що наявні для відповідної політичної системи. **Ключові слова:** система, пострадянські країни, політична система, неформальні інститути, структура політичної системи.*

Вступ. Сучасні політичні процеси на території пострадянських країн безпосередньо пов'язані з тими політичними змінами, що відбулися протягом останніх десятиліть, зокрема розпадом соціалістичної системи й СРСР, створенням нових незалежних держав, процесами європейської інтеграції тощо. Саме такі глибокі політичні зміни були каталізаторами багатьох історично важливих змін і виявили в пострадянських державах наявність прогалин, колізій і проблем, а саме: відсутність чіткої регламентації інституту президентства, недосконалий процес формування публічної влади, низький рівень правової та політичної свідомості в суспільства, недотримання державою захисту основних прав людини та громадянина. Сукупність зазначених процесів, що відбувалися одночасно, супроводжувалися прискоренням глобалізації світового господарства й поступової демократизації суспільства.

Актуальність теми зумовлена тим, що за роки незалежності в Україні відбулася радикальна реформація суспільно-владних відносин, однак досі триває процес еволюційного розвитку в бік удосконалення політичної системи, створення прогресивних управлінських структур, інститутів громадянського суспільства на основі сучасної правової бази, ефективної економіки, високого рівня політичної культури більшості громадян, формування демократичних традицій життя суспільства.

Мета та завдання. Метою статті є спроба проаналізувати розвиток політичних систем у пострадянських країнах і визначити особливості їх становлення. Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких взаємопов'язаних завдань:

- проаналізувати поняття «політична система»;
- визначити структуру політичної системи в пострадянських країнах;
- виокремити основні проблеми розвитку політичних систем у пострадянських країнах, аналізуючи одночасно кілька відповідних систем;

- розробити напрями розвитку сучасних політичних систем для пострадянських країн.

Методи дослідження. Для реалізації мети й завдань дослідження використовувалися комплекс взаємодіючих методів, а саме: аналіз і синтез, що розкривають особливості визначення поняття «система» та «політична система»; метод порівняння й зіставлення різних поглядів науковців використано для виокремлення особливостей розвитку політичних систем. Застосування методів класифікації та систематизації дало змогу надати низку рекомендацій щодо розвитку політичних систем у пострадянських країнах.

Результати. З наукового погляду проблему становлення та розвитку політичних систем розглядали такі вчені, як В. Авер'янов, Р. Арон, Г. Бергер, С. Верб, О. Власюк, Д. Істон, А. Мазіна, Т. Парсонс, М. Поліщук, А. Романюк, В. Селіванов, С. Троян, Н. Хома та ін.

Як зазначає А. Пахарєв, перехід до ринкової економіки й демократичної, правової та соціальної держави зумовлює необхідність побудови відповідної політичної системи, створення дійсно прогресивних управлінських структур, інститутів громадянського суспільства на основі надійної правової бази, ефективної економіки, високого рівня політичної культури більшості громадян, формування демократичних традицій життя суспільства. Політичний процес такої держави покликаний ураховувати інтереси окремої людини спільно з інтересами держави, поєднуючи їх у єдину ціннісну мережу [9].

Перш ніж розглядати особливості становлення політичних систем пострадянських країн, необхідно визначити поняття «система» й «політична система».

Проведений аналіз довідкової та енциклопедичної літератури свідчить про те, що поняття «система» тлумачиться як об'єднання певного різноманіття в єдине й чітко розмежоване ціле, елементи якого щодо цілого та інших частин посідають відпо-

відні місця [15, с. 254]; категорія, що позначає об'єкт, організований як цілісність, де енергія зв'язків між елементами системи перевищує енергію зв'язків з елементами інших систем і визначає онтологічне ядро системного підходу [10, с. 191]; семантичне поле системи включає терміни «зв'язок», «елемент», «ціле», «одиничне», «структура» (як схема зв'язків між елементами) [13, с. 987].

Зауважимо, що Дж. Клір аналізує визначення, запропоноване Б. Гейнсом: система є все, що ми хочемо розглядати як систему. Поняттю «система» відводиться верхній щабель в ієрархії понять. Це визначення підкреслює дуже важливі якості системи, але все ж таки не вирішує проблеми співвідношення понять множини та системи [18].

Словник з політології за редакцією Ю. Борцова тлумачить політичну систему суспільства як складну сукупність інституціональних структур держави й суспільства, форм взаємодії між ними, що спрямовані на здійснення політичної влади, управління, керівництва, регулювання суспільно-політичних процесів [16, с. 75–76]. Водночас, на переконання Д. Істона, політичну систему необхідно визначати через метод політичного аналізу, оскільки метод показує, що політична система – не просто система взаємодії її структур, а те, що сукупність відповідних структур постійно змінюється, функціонує, динамічно розвивається. Аналізуючи процеси, що відбуваються в політичному житті суспільства, вчений розкриває роль структур політичної системи в підтриманні безперервного її функціонування, не відокремлюючи всього цього від визначення самої політичної системи [6].

На думку Р. Чілкота, сучасна наука характеризує політичну систему як штучно створений теоретичний, міркувальний конструкт, інструмент, що дає змогу виявляти та описувати системні властивості різноманітних політичних явищ [17]. Ф. Рудич наголошує, що політична система – це сукупність державних і недержавних інститутів, які здійснюють владу, управління суспільством, регулюють взаємовідносини між громадянами, соціальними й етнічними групами, забезпечують стабільність суспільства, відповідний порядок у ньому. На думку вченого, політична система включає в себе соціальний зміст влади, її носіїв, взаємодію з економічним ладом. Саме система визначає принципи, норми, інститути, організації через, які реалізується влада в суспільстві й регулюються політичні відносини [11, с. 55–56]. В. Бебик політичну систему характеризує як сукупність політичних організацій, норм, відносин, діяльності і свідомості, що забезпечують панування правлячого стану, співіснування з ним інших суспільних груп, дають можливість іншим окремим суспільним групам виявляти свої інтереси, потреби й суспільну волю через використання загальних суспільно-політичних інструментів волевиявлення [3]. О. Ткач тлумачить політичну систему суспільства як цілісну, інтегровану сукупність політичних суб'єктів, структур і відносин, що виражають інтереси всіх полі-

тичних і соціальних сил суспільства [14]. Р. Сакве вважає, що політичні системи пострадянських держав – це «не повномасштабний авторитаризм, а, скоріше, синкретична суміш авторитарних, корпоративістських, ліберальних і демократичних елементів, які можна визначити як авторитарну демократію» [12, с. 61–65].

Отже, політичну систему ми розуміємо у двох головних контекстах: по-перше, як об'єднання певних політичних інститутів (партій, влади, громадських об'єднань, профспілок тощо); по-друге, як взаємозалежність політичних інституцій, відносин, політичних норм і свідомості.

Визначившись із поняттям політичної системи загалом, необхідно розкрити особливості становлення та розвитку політичних систем пострадянських країн.

Варто зазначити, що аналіз наукових праць дає змогу зрозуміти, що розпад СРСР та інтенсивне створення нових держав потребували осмислення принципів, за якими відбуваються відповідні процеси. Варто також звернути увагу й на те, що модель розвитку суспільства, що тільки формується, має відповідати рівню його соціально-економічного розвитку, особливостям культури, способу життя, національним традиціям тощо. Як зазначає О. Долженков, пострадянський простір став своєрідною лабораторією, у якій апробувалися різні економічні, соціально-політичні, культурно-цивілізаційні моделі. Форми політичних систем, властиві кожній з колишніх союзних республік, мали багато спільного, зокрема всі вони були суб'єктами однієї держави – Союзу Радянських Соціалістичних Республік. Тобто базовий початок у всіх однаковий. Однак у період розпаду СРСР на процес формування нових політичних систем суттєво вплинули національні особливості й менталітет, який багато в чому вибудовувався на основі ідеології так званої титульної нації [5, с. 55].

Так, наприклад, Україна завершила початковий етап перехідного періоду – проголошення незалежності та набуття атрибутів держави – і перейшла до етапу розвитку демократичних процесів, політичного й економічного облаштування.

Однак варто наголосити, що проголошення незалежності та демократичності влади ще не означає втілення такого механізму в реальності.

Незалежність Туркменської РСР проголошена ще в 1991 році, визначено, що Туркменістан є демократичною і правовою державою. Однак вищою посадовою особою є президент, який одночасно очолює й усю систему виконавчих органів, також проголошено безстроковість правління президента, що суперечить усім постулатам демократії.

На відміну від Туркменістану та деяких інших країн, в Україні відсутня така проблема. Однак радикальний характер змін, що відбуваються в сучасній Україні, не зовсім позитивно впливає на її розвиток. Тому трансформаційні процеси в Україні не варто

розглядати в лінійній площині, адже одночасно відбуваються два різновекторні процеси. Перший – пов'язаний зі змінами політичних інститутів, суспільної свідомості в напрямі демократизації. Другий – з рухом у зворотному напрямі: збереження й розвиток інститутів авторитарного режиму, що тягне за собою процес олігархізації [2]. Варто зазначити, що Г. Ісакова не погоджується з думкою О. Бабкіної й наголошує на тому, що такий відбувся перехід від командної економіки до ринкового господарства, від авторитарно-тоталітарної системи до демократичної правової соціальної держави. Усе це й зумовлює необхідність відповідної політичної культури населення, формування масового менталітету, правової свідомості тощо. І найскладнішим у цій ситуації є те, що постійно необхідно знаходити баланс між задоволенням потреб як окремого громадянина, так й інтересів держави загалом [7, с. 130–132].

До міжнародних факторів впливу на трансформаційні процеси в Україні можна зарахувати, наприклад, політику іноземних інвесторів. Їхня діяльність і діяльність міжнародних фінансових інститутів спрямовувалися переважно на створення сприятливих умов для інвестицій і запобігання певним видам корупції. До того ж міжнародні політичні інститути (ООН, ОБСЄ, Рада Європи та інші), фінансові й економічні структури (МВФ, ЄБРР та інші) серйозно впливали на реформування політико-правових і фінансово-економічних систем пострадянських держав [7, с. 133].

У свою чергу, Ф. Рудич, виходячи «від протилежного», зазначив, що в Україні тоталітарного режиму та його відголосків не існує. Учений стверджує, що «попри значну інерцію свого розвитку, неототалітаризм перебуває в стані протистояння з демократичною альтернативою». Перехідний стан у цьому контексті означає невизначеність остаточного підсумку змін, що відбуваються; незавершеність, суперечливість і непослідовність самої трансформації колишнього режиму, що й ускладнює розвиток економічних, політичних і соціальних складників суспільства.

Ураховуючи наукові погляди Ф. Рудича, О. Бабкіної, аналізуючи наукову працю С. Андрєва, можна виокремити певні особливості становлення політичної системи в пострадянській Україні:

1. Система з відносно низьким темпом соціальних процесів і недостатньою сприйнятністю соціальних новин.

2. Централізованість з деякими елементами регіоналізації та децентралізації.

3. Політична система сучасної України діє в умовах надзвичайної, а не нормальної ситуації – політичної та соціальної.

4. Поверхова стабільність системи (швидке трансформування в нестабільність через поглиблення конфліктів між основними політичними блоками, в тому числі й усередині державних органів) [1, с. 15].

Вищезазначені особливості водночас існують і як проблеми, що характерні для політичної системи України.

На відміну від України, для білоруської політичної системи характерним є задоволення загальнонаціональних проблем і вимог, а не окремої людини (громадянина). Як зазначає білоруський учений С. Князєв, національні інтереси є життєво важливі для особистості, суспільства й держави загалом. Центральним питанням державного управління є визначення цілей держави, досягнення яких покликане забезпечувати всі структури державного апарату.

І. Гавриленко наголошує на тому, що після розпаду СРСР держави-спадкоємиці почали існувати у формі республіканського правління, за якої вища державна влада належить виборному представницькому органу; глава держави також обирається населенням або спеціальною колегією виборців (парламентом). Скрізь проголошувався принцип народовладдя, президент відігравав визначальну роль у здійсненні внутрішньої й зовнішньої політики, аж до затвердження авторитарної влади (Туркменістан, Узбекистан, Азербайджан) [4, с. 7].

У випадку з політичними партіями як складниками політичної системи, у пострадянських країнах знов виникають проблеми. Основною є те, що важко встановити баланс між коаліцією, що утворюється з обраних до парламенту політичних сил, і новоутвореною опозицією. Характерним є те, що важко віднайти баланс і домовитися. У таких випадках на перший план виходять інтереси окремих політичних кіл, а не суспільства загалом.

Зауважимо, що для таких пострадянських країн, як Україна, Республіка Білорусь, Російська Федерація, Туркменістан, характерна ще одна спільна проблема – виникнення неформальних інститутів, заснованих на партикуляристських нормах і правилах (таких як клієнтелізм або корупція). Разом із тим підстави для виникнення переваги формальних інститутів у пострадянських суспільствах незрозумілі. Варто відзначити, що теорії демократизації, за рідкісним винятком, обходять питання про виникнення верховенства права стороною, вважаючи, що воно виникає «за замовчуванням», або успадковане від колишнього режиму, або інстальоване «ззовні» (внаслідок міжнародної дії на процеси переходу). Проте пострадянський досвід у цьому питанні заслуговує на окремий розгляд, оскільки спадщину радянського періоду сформувала стійка перевага неформальних інститутів на рівні як політичного управління, так і масової поведінки; ефекти міжнародної дії на встановлення формальних інститутів у Росії, Україні були надто суперечливі, а завдання встановлення верховенства права в Росії та інших пострадянських країнах не входило в плани західної «допомоги» [8].

Як зазначає Г. Ісакова, у 2003–2006 роках ситуація на пострадянському просторі стала мінятися в бік

усе більшої затребуваності громадянських і політичних прав і свобод, проведення чесних і прозорих виборів, реальних зрушень у демократизації суспільства. При цьому відзначається помітне зростання протестного потенціалу. Загалом на пострадянському просторі як політичному утворенні точиться серйозна політична боротьба різного рівня (як ззовні, так і зсередини) за владу та можливість впливати на стратегію розвитку й політику держав [7].

Період політичних трансформацій у країнах колишнього СРСР має певні загальні закономірності. Передусім це стосується характеру політичної системи: вона закріплена в конституційних документах держав як демократична, плюралістична й відкрита. Насправді ж більшість нових суб'єктів політичної системи – партій – фактично не впливають на хід подій. Насамперед це стосується політичних партій. За таких умов головним інститутом політичної системи є президент, який використовує інші політичні інституції лише для забезпечення та посилення власної легітимності. Політичні партії перетворюються на декларативні інститути громадських інститутів, не залучені до прийняття державних рішень. Такий стан справ призводить до некомпетентності, безвідповідальності й корумпованості політичної еліти. Постійне ж ситуативне балансування керівної верстви між принципами охлократичної, демократичної та авторитарної організацій політичного режиму надзвичайно небезпечно. Учений уважає, що основою оптимальної політичної організації суспільства мають бути:

- функціонування загальноприйнятих засад демократичного суспільства;
- урахування національної специфіки країни;
- механізми політичного та правового гарантування перед авторитарними, неототалітарними й охлократичними рефлексіями в посткомуністичному світі [4].

Висновки. У результаті здійсненого аналізу ми дійшли таких висновків: по-перше, поняття «політична система» є достатньо дослідженим у соціогуманітарних науках, також сучасна політична література в центрі уваги тримає різні аспекти функціонування політичної системи; по-друге, структуру політичних систем у пострадянських країнах становлять однакові елементи (політичні відносини, політична організація суспільства (державно-правові органи, політичні партії, політичні рухи, масові суспільні організації, трудові колективи та об'єднання), засоби масової інформації, політичні принципи й норми, політична свідомість і культура).

Аналіз політичних систем кількох пострадянських країн дає змогу зрозуміти, що існує низка спільних проблем, серед яких основними є існування неформальних інститутів, гіпертрофія інституту президентської влади, низький рівень правової культури та свідомості суспільства, наявність чітко вираженої проблеми щодо діяльності політичних партій і процесів, з ними пов'язаних.

Ураховуючи реалії суспільного життя на теренах пострадянських країн, визначимо орієнтовні напрями розвитку сучасної політичної системи. Основними напрямами мають стати:

- розширення демократичних засад управління на всіх рівнях соціально-політичної організації;
- викорінення залишків авторитарної системи, зокрема повсюдне запровадження виборів посадових осіб; удосконалення діяльності інституту президентства;
- удосконалення на законодавчому рівні можливості встановлення балансу політичних сил, яке спонукало б до рівноваги стримуючих противаг.
- формування та розширення інститутів громадянського суспільства;
- своєчасне оновлення політичної системи з урахуванням ситуації на міжнародній арені, тобто її постійна самоадаптація.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андреев С.С. Политические системы и политическая организация общества. Социально-политические науки. 2002. № 11. С. 14–16.
2. Бабкіна О. Демократичні детермінанти трансформації українського суспільства. Віче. 2007. № 13. URL: <http://www.viche.info/journal/628>.
3. Бебик В.М. Базові засади політології: історія, теорія, методологія, практика. Київ: МАУП, 2000. 56 с.
4. Гавриленко І. Політична система суспільства. Політологічні читання. 2003. № 8. С. 6–9.
5. Долженков О.О. Контекстні особливості становлення політичних систем пострадянських країн. Перспективи: соціально-політичний журнал. 2015. № 4. С. 52–56.
6. Истон Д. Политическая система. М., 1953. 350 с.
7. Іскакова Г. Політичні процеси на пострадянському просторі: тенденції, протиріччя, перспективи. Політичний менеджмент. № 3. 2007. С. 128–134.
8. Ослунд А. Трансформация постсоветского пространства. Москва: Аспект-Прес, 2011. 350 с.
9. Пахарев А.Д. Політичні інститути і процеси в сучасній Україні: навчальний посібник. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2011. 182 с.
10. Політологічний енциклопедичний словник / за ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна. Київ: Генеза, 1997. URL: <http://koha.tntu.edu.ua/bib/15240>.
11. Рудич Ф. Політична наука в Україні: стан і перспективи. Політичний менеджмент. 2003. № 1. С. 55–58.
12. Сакве Р. Режимная система и гражданское общество. Полис. 1997. № 3. С. 61–83.
13. Социология: Энциклопедия / составители А.А. Грицанов, В.Л. Абушенко, Г.М. Евелькин, Г.Н. Соколова, О.В. Терещенко. Минск: Книжный Дом, 2003. 1312 с.
14. Ткач О.І. Політологія: навчальний посібник. Київ: ВМУРоЛ, 2003. 254 с.
15. Губский Е.Ф. Философский энциклопедический словарь. Москва: Инфра-М, 2006. 653 с.
16. Человек и общество: Краткий энциклопедический словарь-справочник (политология) / отв. ред. Ю.С. Борцов. Р., 1997. С. 75–76.

17. Чилкот Р.Х. Теории сравнительной политологии. В поисках парадигмы / пер. с англ. Москва: ИНФРА-М; Весь мир, 2001. 560 с.

18. Шляхтун П., Куценко В. Політологія: Теорія та історія політичної науки. Київ: Либідь, 2002. 573 с.

19. Huntington S. The Third Wave. Democratization in the Late Twentieth Century. Oklahoma: University of Oklahoma Press, 1991. 139 p.

REFERENCES:

1. Andreev S.S. Polytycheskye systemy i polytycheskaya orhanyzatsyya obshchestva [Political Systems and Political Organization of Society]. Sotsyal'no-polytycheskye nauky. 2002.

2. Babkina O. Demokratychni determinanty transformatsiyi ukrayins'koho suspil'stva [Democratic determinants of the transformation of Ukrainian society]. Viche. 2007. № 13. URL: <http://www.viche.info/journal/628>.

3. Bebyk V.M. Bazovi zasady politolohiyi: istoriya, teoriya, metodolohiya, praktyka. [Basic Principles of Political Science: History, Theory, Methodology, Practice]. K. : MAUP, 2000.

4. Havrylenko I. Politychna systema suspil'stva [Political System of Society]. Politolohichni chytannya. 2003. № 8.

5. Dolzhenkov O.O. Kontekstni osoblyvosti stanovlennya politychnykh system postradyans'kykh krayin [Context Features of the Formation of Political Systems of Post-Soviet Countries]. Perspektyvy: sotsial'no-politychnyy zhurnal. 2015. № 4.

6. Yston D. Polytycheskaya systema. [The Political System]. M., 1953. 350 s.

7. Iskakova H. Politychni protsesy na postradyans'komu prostori: tendentsiyi, protyrichchya, perspektyvy [Political Processes in the Post-Soviet Space: Trends, Contradictions, Prospects]. Politychnyy menedzhment. 2007. № 3. S. 128–134.

8. Oslund A. Transformatsyya post-sovet'skoho prostranstva. [Transformation of the Post-Soviet Space]. M.: Aspekt-Pres, 2011. 350 s.

9. Pakharyev A.D. Politychni instytuty i protsesy v suchasniy Ukraini. Navchal'nyy posibnyk [Political Institutions and Processes in Contemporary Ukraine]. K.: Instytut politychnykh i etnonatsional'nykh doslidzhen' im. I.F. Kurasa NAN Ukrayiny, 2011. 182 s.

10. Politolohichnyy entsyklopedychnyy slovnyk. [Political Encyclopedic Dictionary] / Za red. Yu.S. Shemshuchenka, V.D. Babkina. K.: Henezha, 1997. URL: <http://koha.tntu.edu.ua/bib/15240>.

11. Rudych F. Politychna nauka v Ukraini : stan i perspektyvy. [Political Science in Ukraine: the State and Prospects]. Politychnyy menedzhment. 2003. № 1.

12. Sakve R. Rezhymnaya systema y hrazhdanskoe obshchestvo [Regime system and civil society]. Polys. 1997. № 3. S. 61–83.

13. Sotsyolohyya: Entsyklopedyya. [Sociology: Encyclopedia] / Sostavlytely A.A. Hrytsanov, V.L. Abushenko, H.M. Evel'kyn, H.N. Sokolova, O.V. Tereshchenko. Mynsk : Knyzhnyy Dom, 2003. 1312 s.

14. Tkach O.I. Politolohiya. Navchal'nyy posibnyk. [Political Science. Tutorial]. K.: VMURoL, 2003.

15. Hubsyy E.F. Fylosofskyy Entsyklopedycheskyy slovar'. [Philosophical Encyclopedic Dictionary]. M.: Ynfra-M, 2006. 653 s.

16. Chelovek y obshchestvo: Kratkyy entsyklopedycheskyy slovar'-spravochnik (polytolohyya). [Man and Society: Brief Encyclopedic Dictionary-Directory (Political Science)] / Otv. red. Yu.S. Bortsov. R., 1997.

17. Chylkot R.Kh. Teoryy sravnytel'noy polytolohyy. V poyskakh paradyhmi [Theories of Comparative Political Science. In Search of a Paradigm] / Per. s anhl. M.: YNFRA-M: Ves' myr, 2001. 560 s.

18. Shlyakhtun P., Kutsenko V. Politolohiya: Teoriya ta istoriya politychnoyi nauky. [Political Science: Theory and History of Political Science]. K.: Lybid', 2002. 573 s.

19. Huntington S. The Third Wave. Democratization in the Late Twentieth Century. Oklahoma: University of Oklahoma Press, 1991. 139 p.

Features of Formation and Development of Political Systems of Post-Soviet Countries

Hzybovska Tetiana Stepanivna

Applicant at the Department of Management of Educational Institutions and Civil Service of South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky Staroportofrankivska str., 71, Odesa, Ukraine

The article analyzes the problem of the formation and development of political systems in post-Soviet countries. An analysis of vocabulary and reference literature has been carried out. As a result of this analysis, the basic meaning of the concept "system" is determined. In connection with the problem, which is disclosed in the article – an analysis of scientific views on the concept of "political system" is presented.

The peculiarities of the formation of the political system in Ukraine, as well as the peculiarities of the development of political systems in Belarus and Turkmenistan, are revealed. Some features of the formation of the political system in post-Soviet Ukraine are singled out:

1. A system with a relatively low pace of social processes and a lack of perceptibility of social news.

2. Centralization with some elements of regionalization and decentralization.

3. The political system of modern Ukraine operates in an extraordinary, rather than normal, political and social situation.

4. Surface stability of the system (rapid transformation into instability through deepening of conflicts between the main political blocs, including within the state government).

As a result of the analysis, certain conclusions were made. First, the notion of "political system" is sufficiently studied in socio-human sciences, and modern political literature focuses on the various aspects of the functioning of the political system. Secondly, the structure of political systems in post-Soviet countries is the same elements (political relations, political organization of society, mass media, political principles and norms, political consciousness and culture).

Key words: system, post-soviet countries, political system, informal institutes, structure of political system.